

Gids voor ZE inkoop

In opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat uitgevoerd door ZE procurement en Coriolis EPC

Inhoud

Inleiding.....	4
ZES begrippen	6
Krachtenveld binnen de gemeente	8
Beleid.....	10
Reductie CO ₂ emissies	10
Klimaatneutraal	11
Luchtkwaliteit.....	11
Transportparagraaf	12
Inkoopbeleid.....	13
Inkoopstrategie.....	13
Contractduur	13
Logistieke kennis	14
Logistiek apart	15
Directielevering	16
Samen inkopen.....	16
Logistieke hub	19
Aanbestedingsleidraad.....	21
Emissieloos transport eisen.....	21
Emissieloos transport wensen en op termijn eisen	22
Deels emissieloos transport eisen	23
Emissieloos transport wensen.....	24
Beheer	28
Dag procedure, hallo contract.....	28
Werkbestek	28

Monitoring	29
Algemene tips	30
Stappenplan	31
Colofon.....	33

Inleiding

Het Klimaatakkoord zet in op verduurzaming van de logistiek, onder meer met Zero Emissie zones voor stadslogistiek in 2025. Zero emissie zones zorgen voor een reductie van de uitstoot van CO₂ en verbeteren lokaal de luchtkwaliteit. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de concrete invulling van deze zones.

Door in de eigen inkoop en aanbesteding emissieloos transport uit te vragen - ZE inkoop - stimuleert de gemeente de markt om met duurzame transportoplossingen te komen. Daarnaast laat de gemeente in dat geval zien zich ook zelf in te spannen een bijdrage te leveren aan de reductie van CO₂ uitstoot en de verbetering van de lokale luchtkwaliteit.

Met deze *Gids voor ZE inkoop* krijgen inkopers van gemeenten concrete handvatten om emissieloze stadslogistiek uit te vragen voor de leveringen, diensten en werken die zij de gemeente inkoop en aanbesteedt.

De scope van stadslogistiek in deze gids is alle transport dat noodzakelijk is voor goederen en diensten die aan de gemeente worden geleverd, geen personenvervoer. Dus zowel de eigen bedrijfsvoering als bijvoorbeeld werkzaamheden voor de openbare ruimte. Het personenvervoer dat de gemeente inkoop, zoals concessies voor bussen, doelgroepenvervoer en het eigen wagenpark, wordt in deze gids buiten beschouwing gelaten.

Gemeenten hebben veel ervaring met en kennis over inkoopprocessen en de bijbehorende documenten. Deze gids is dan ook zeker niet bedoeld om die processen volledig te veranderen of documenten te herschrijven. De gids biedt overwegingen voor aanpassingen in de inkoopprocessen en tekstvoorstellen om op te nemen in documenten voor beleid en

inkoop. Tekstvoorstellen, tips en een stappenplan om concreet te beginnen. Ook schetst de gids kort het krachtenveld waar ZE inkoop zich in bevindt: beleid, inkoop en beheer.

ZES begrippen

De volgende begrippen zijn van belang voor een eenduidige definitie van Zero Emissie Stadslogistiek (ZES) in inkoop en aanbesteding. Deze kunnen worden opgenomen in de begrippenlijst van de inkoopdocumenten.

Emissieloos voertuig

Een emissieloos voertuig is een voertuig dat gedurende zijn voortbeweging geen emissies (uitlaatgassen) produceert. Emissies ten behoeve van de verwarming, koeling of *power take off* (bv een kraan of pomp) worden buiten beschouwing gelaten.

Geofencing

Geofencing is de afbakening van een geografisch gebied teneinde binnen dit gebied bepaalde eigenschappen toe te staan, zoals Zero Emissie Stadslogistiek.

Hybride voertuig

Een hybride voertuig is een voertuig dat de mogelijkheid heeft om te worden voortgedreven door – naar keuze van de bestuurder – een elektromotor dan wel een verbrandingsmotor.

Last mile

Het laatste deel van een transportketen, in dit geval van de gemeentegrens naar de bestemming binnen de gemeente.

Logistieke hub

Een logistieke hub is een locatie in een distributienetwerk voor opslag, overslag en bundeling van goederen en materieel.

Overslag

Overslag is het overbrengen van goederen, materialen of materieel van het ene naar het andere vervoermiddel.

Stadslogistiek

Stadslogistiek is alle vervoer van goederen, materialen en materieel binnen de gemeentegrens.

Zero emissie

Zero emissie (of nul emissie) betekent geen emissies van het voertuig vanwege en tijdens de voortbeweging van het voertuig. Compensatie van emissies van het voertuig is niet aan de orde.

Zero Emissie Stadslogistiek

Zero Emissie Stadslogistiek (of Nul Emissie Stadslogistiek) is de stadslogistiek die wordt uitgevoerd met emissieloze voertuigen.

ZE inkoop

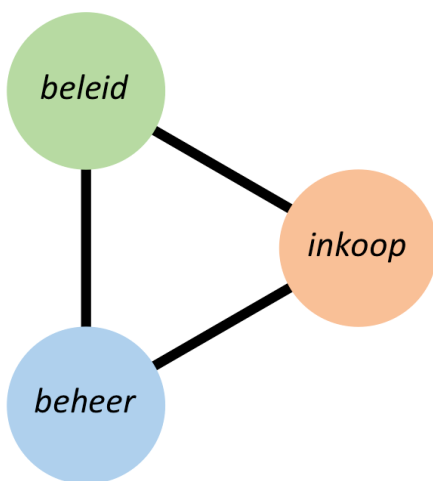
De inkoop van werken, diensten of leveringen waarbij het transport wordt uitgevoerd met emissieloze voertuigen.

ZES zone

De ZES zone is het geografische gebied waarbinnen stadslogistiek alleen met emissieloze voertuigen mag worden uitgevoerd.

Krachtenveld binnen de gemeente

Voor het succesvol opnemen van Zero Emissie Stadslogistiek (ZES) in inkoop en aanbesteding is allereerst nodig dat ZES is verankerd in het gemeentelijk beleid. Daarnaast heeft de gemeentelijke inkoper procesmatige middelen nodig waarmee ZES beleid kan worden omgezet naar een effectief en beheersbaar contract waarin een aandeel ZES is opgenomen. De beheerafdeling of uitvoeringsafdeling heeft het uitvoeringsbudget en moet een contract kunnen uitvoeren met een meetbaar aandeel ZES.

Om het inkoopproces goed te laten verlopen, is het nodig dat deze drie functies elkaar begrijpen, aanvullen en soms zelfs samenwerken. Deze gids is zo ingedeeld dat voor elk van de drie functies is aangegeven wat kan worden vastgelegd.

Daarnaast is het aan te bevelen een of meer personen met mandaat achter het ZES beleid te krijgen, zoals een wethouder of directeur.

Geachte mevrouw Schepen,

Met onze eigen inkoop kunnen wij zorgen voor het verminderen van CO₂ emissies en het verbeteren van de luchtkwaliteit in onze gemeente.

Wij besteden veel diensten, werken en leveringen aan. Daarin kunnen we onze opdrachtnemers stimuleren om dat te verzorgen met emissieloos transport.

Graag zou ik dat toelichten aan de hand van een aantal concrete voorbeelden.

Tekst 1 Verzoek om mandaat voor ZE inkoop

Beleid

Elke gemeente heeft beleid voor duurzaamheid. Dat is geformuleerd in een coalitieakkoord of uitgewerkt in een beleidsstuk. Het meest gebruikte en een voor de hand liggend document hiervoor is het algemene duurzaamheidsbeleid.

Er zijn echter vele mogelijkheden om duurzaamheidsbeleid vast te leggen, zoals in milieubeleid, een duurzaamheidsvisie, actieplannen, een duurzaamheidsprogramma, duurzame innovatie, een CO₂ monitor etc.

Het gemeentelijke beleid voor inkoop en aanbesteding met ZES kan in verschillende beleidsdocumenten voor duurzaamheid worden ondergebracht. Hierna volgen een paar veel gebruikte documenten of paragrafen.

Reductie CO₂ emissies

Voorbeeld van ZE inkoop als middel om CO₂ uitstoot te reduceren.

Gemeente Schoonstad wil de CO₂ uitstoot als gevolg van transport binnen de gemeentegrenzen reduceren. Daarom streeft de gemeente Schoonstad naar transport zonder emissies en gaat Zero Emissie eisen en wensen opnemen in haar eigen inkoop en aanbesteding.

Tekst 2 ZE inkoop in beleid voor CO₂ uitstoot reductie

Klimaatneutraal

ZES als middel om CO₂ uitstoot te reduceren en de gemeente te helpen klimaatneutraal te worden.

Gemeente Schoonstad wil in 2030 klimaatneutraal zijn. Het terugdringen van de CO₂ uitstoot als gevolg van transport is hierbij een onderdeel. Daarom streeft de gemeente Schoonstad naar transport zonder emissies en gaat Zero Emissie eisen en wensen opnemen in haar eigen inkoop en aanbesteding.

Tekst 3 ZE inkoop in beleid voor Klimaatneutraliteit

Luchtkwaliteit

Waar de reductie van CO₂ uitstoot landelijk en voor alle overheden een thema is, speelt vooral bij de gemeenten ook het thema van luchtkwaliteit. Verkeer en logistiek zijn – vooral in de grotere steden – grote bronnen van fijnstof en stikstofoxiden NO_x. Het verschoneren en verduurzamen van de stadslogistiek is dan ook logisch beleid. ZES levert een aanzienlijke bijdrage aan deze verduurzaming. Overigens is NO_x actueel in 2020 vanwege de stikstofproblematiek.

Hier is ZES een middel om fijnstof en NO_x te besparen.

Goede luchtkwaliteit is belangrijk voor de gemeente Schoonstad. De gemeente Schoonstad streeft naar minder uitstoot van NO_x en fijnstof van transport binnen de gemeentegrenzen. Daarom streeft de gemeente Schoonstad naar transport zonder emissies en gaat Zero Emissie eisen en wensen opnemen in haar eigen inkoop en aanbesteding.

Tekst 4 ZE inkoop in beleid voor luchtkwaliteit

Transportparagraaf

Logistiek beleid op gemeentelijk niveau is nog zeldzaam. Hier komt echter steeds meer aandacht voor, vooral door de verstedelijking en de toenemende verdichting van de gebouwde omgeving waardoor niet alleen het personenvervoer maar ook de goederenstromen toenemen. De kunst is om deze stromen beheersbaar te houden zodat het leefomgeving aantrekkelijk blijft en doelstellingen op het gebied van emissiereductie worden gehaald.

De gemeente kan invloed uitoefenen op de logistiek in de stad door het stellen van kaders en eisen voor het gebruik van de weg en de openbare ruimte, zoals met de zone voor ZES. Ook – soms gesubsidieerde – logistieke hubs aan de rand van de gemeente zorgen voor efficiëntere logistieke stromen binnen de gemeente. Minder voertuigbewegingen zijn dan nodig voor dezelfde hoeveelheid goederen.

Het thema logistiek kan uitstekend worden opgenomen in een paragraaf over Stadslogistiek of als onderdeel van een Transportparagraaf of Mobiliteitsparagraaf.

De gemeente Schoonstad streeft naar zo min mogelijk verkeersbewegingen binnen de gemeente en een zo groot mogelijk aandeel schone voertuigen. Daarom werkt de gemeente Schoonstad actief mee aan efficiënt vervoer, bijvoorbeeld door logistieke hubs aan de rand van de gemeentegrenzen, en aan emissieloos transport door Zero Emissie eisen en wensen op te nemen in haar eigen inkoop en aanbesteding.

Tekst 5 ZE inkoop in een transportparagraaf

Inkoopbeleid

Voor de hand liggend beleid voor de inkoop met voorwaarden aan ZES is het beleid voor MVI beleid (maatschappelijk verantwoord inkopen), Duurzaam Inkopen en het Inkoop- en aanbestedingsbeleid. Hierin kan expliciet worden opgenomen wat de rol van transport in de inkoop is.

*De gemeente Schoonstad ondersteunt actief de CO₂ doelstellingen van het Klimaatakkoord en wil ook de emissies van NO_x en fijnstof verminderen.
Daarom wil de gemeente Schoonstad voor haar eigen inkoop zoveel als mogelijk het transport binnen de gemeentegrens, de stadslogistiek, laten uitvoeren met emissievrije voertuigen: Zero Emissie Stadslogistiek.
De gemeente maakt dit voor de eigen inkoop en aanbestedingen concreet met voorwaarden, eisen en wensen aan de emissies van de stadslogistiek.*

Tekst 6 ZE inkoopbeleid

Inkoopstrategie

Vaak staat in het inkoopbeleid of in de aanbestedingsleidraad al een aantal strategische keuzes voor het soort inkoop, procedure, volume, termijn etc. Het loont de moeite om voor elke significante inkoop of aanbesteding die strategische keuzes nog eens te bezien of zelfs een nieuwe inkoopstrategie op te stellen.

In de strategische keuzes voor ZES is een aantal zaken van belang, waarop in dit hoofdstuk wordt ingegaan.

Contractduur

De contractduur en de evt. toegezegde verlenging daarvan, zoals de veel gebruikte 4 + 1 + 1 jaar.

In het geval van een zone voor ZES zal vanaf dat jaar de stadslogistiek in de zone emissieloos zijn. Dus een contract dat in 2021 wordt gegund voor vijf jaar loopt door tot 2027. Als in dat contract is afgesproken dat niet alle logistiek binnen de stad emissieloos hoeft te zijn, zou een opdrachtnemer daar rechten aan willen ontleen. Gedoe.

Neem dus expliciet op in de overeenkomst met de opdrachtnemer dat er in 2025 een Zone voor Zero Emissie Stadslogistiek is waar de opdrachtnemer zich aan moet houden.

De gemeente Schoonstad is voornemens om vanaf 2025 een zone te hebben voor Zero Emissie Stadslogistiek. Binnen deze zone mag het transport van goederen en materieel uitsluitend met emissieloze voertuigen worden uitgevoerd. Vanaf het moment dat de ZES zone van kracht is, ondersteund door een verkeersbesluit, dient elke opdrachtnemer zich hier aan te houden.

Tekst 7 Expliciet opnemen dat het verkeersbesluit moet worden nageleefd

Daarnaast is de contractduur van invloed op investeringen die de opdrachtnemer kan doen voor emissieloos transport. Hoe langer de contractduur, hoe gunstiger dat is.

👁 *Hoe langer de contractduur, des te meer een opdrachtnemer kan investeren in duurzame logistieke oplossingen zoals emissieloze voertuigen of een logistieke hub.*

Logistieke kennis

Het is natuurlijk het best om kennis over de logistiek in de opdracht te verwerken. Een budgethouder of beheerder kan meestal het best inschatten – maar vaak lastig – wat het aandeel

transport is in de opdracht, wat de mogelijkheden zijn voor elektrisch transport, en of het haalbaar is om goederen via een logistieke hub te laten leveren in de stad.

Dat zal de inkoper laten terugkomen in eventuele eisen aan emissieloos transport. Als het bijvoorbeeld eenvoudig haalbaar is om elektrisch transport te verzorgen, kan dat worden geëist.

👁️ *Kijk goed naar de benodigde actieradius voor de opdracht. 85% van de bestelauto's in Nederland rijdt thans maximaal 175 km per dag, minder dan de actieradius van de meeste elektrische bestelauto's.*

Logistiek apart

Het kan verstandig zijn de logistiek apart in te kopen. Bijvoorbeeld bij directieleveringen – leveringen rechtstreeks aan de partij die inkoopt – of bij gebruik van een logistieke hub. Het voordeel is dat de opdrachtgever ziet wat de logistiek kost en controle heeft over het logistieke proces. De opdrachtgever kan dan eisen dat het transport van de levering van goederen emissieloos (door de stad) gebeurt. En dat is erg handig.

Veel marktpartijen hebben echter contracten met logistieke dienstverleners en de kosten verwerken in de levering. Goederen worden meestal franco geleverd waardoor voor de afnemer onduidelijk is hoe hoog de bezorgkosten zijn. Daarnaast zal het moeite kosten om het bedrijfsmodel te veranderen. Inkoopers zullen dan moeten afwijken van standaardafspraken met hun leveranciers.

Desalniettemin kan het de moeite lonen om de logistiek apart in te kopen. Zeker als er een dienstverlener is die emissieloos transport in de regio aanbiedt.

Directielevering

Levering van goederen direct aan de gemeente laat veel regie op de stadslogistiek over aan de gemeente, vooral voor werken in de openbare ruimte. Bijvoorbeeld de gemeente Rotterdam. Zij koopt de materialen (straatstenen, verlichtingsarmaturen etc) voor GWW werkzaamheden zelf in en laat deze materialen bezorgen op de werf aan de rand van de stad. Een soort hub. De aannemer haalt de materialen op bij de werf, of de gemeente zelf rijdt de materialen naar de bouwplaats. Op deze wijze is via het bestek en contract met de aannemer of via het wagenpark van de gemeente veel controle hoe de materialen worden vervoerd.

Samen inkopen

Samen met andere partijen inkopen (lokaal binnen de gemeente of samen met andere gemeenten) of gebiedsgericht inkopen kan het aantal ritten in de stad besparen en daardoor de haalbaarheid van emissieloze levering vergroten. Het gezamenlijk inkopen en laten bezorgen van bijvoorbeeld kantoorartikelen kan een kostenbesparing opleveren en ook nog eens emissieloos transport – door het grotere volume – haalbaar maken voor de aanbieder.

Samen inkopen kan weliswaar een lastig en intensief proces zijn maar een groter inkoopvolume leidt tot een lagere kostprijs en is ook om die reden interessant. De leverancier of transporteur zal met een groter volume eerder kunnen investeren in het gebruik van een of meer hubs en in emissieloze voertuigen.

- ☞ *Combineer inkoop. Ga na of de burens (ook bedrijven) hetzelfde bestellen. Meer volume betekent doorgaans efficiënter transport en minder kosten. Emissieloos transport is dan beter haalbaar.*

Houd bij gezamenlijk inkopen wel rekening met ieders gewenste bezorgtijden. De ontvangende partijen moeten die tijden op elkaar afstemmen anders heeft het niet veel zin.

Marktconsultatie

Een marktconsultatie helpt de aanbestedende dienst met een betere uitvraag. Nuttig als de aanbestedende dienst weinig gedetailleerde kennis heeft over wat de markt te bieden heeft maar die kennis wel belangrijk vindt en wil meenemen in de uitvraag. Let op, een marktconsultatie kan zo maar enkele maanden doorlooptijd in beslag nemen. Die tijd moet er wel zijn.

Een marktconsultatie kan in vele vormen. Schriftelijk of samen aan tafel, *face to face*. Met of zonder bedrijfspresentaties. Marktpartijen tegelijkertijd, of partijen afzonderlijk. Met of zonder verslaglegging die achteraf gedeeld wordt. Door een marktconsultatie kan de haalbaarheid van eisen en wensen beter in beeld komen en ook kunnen onvoorziene nuttige en toepasbare eisen en wensen aan het licht komen.

Aanbestedingsmethodiek

In het geval van een aanbesteding is de gekozen methodiek belangrijk. Inkoopafdelingen voelen zich veelal vertrouwd met de bij de gemeente gangbare methodieken. Een aantal onderdelen lichten we hieronder toe om te overwegen.

Prestatie-inkoop en BVP

In gevallen waar kennis van producten en diensten bij de gemeente ontbreekt, is het verstandig om een prestatiecontract met *service level agreements (SLA's)* af te spreken, zoals bv 99,9% beschikbaarheid in de tijd van de computersystemen, of binnen 48 uur een monteur van de airco ter plaatse. Ook een methode zoals *best value procurement (BVP)* is een optie. Zoals bij een prestatiecontract is bij BVP het uitgangspunt dat niet de

opdrachtgever maar de opdrachtnemer de technische kennis heeft en eventuele ontwikkelingen zelf bijhoudt en toepast. Dat kan voordelig zijn voor het uitvragen van diensten en leveringen met emissieloze stadslogistiek waar nog veel technische en economische ontwikkelingen zullen komen die de opdrachtgever niet nauwgezet kan of wil bijhouden.

ZE in het technisch bestek

Als de opdrachtgever wel degelijk veel technische kennis in huis heeft, is een technisch bestek zoals een RAW bestek of een gedetailleerd Programma van Eisen een goede basis voor het contract en de inkoopprocedure. Veel gebruikt bij afdelingen voor het beheer van de openbare ruimte waar veel technische mensen werken. De rol van de inkoper is om hier in de eisen en besteksposten het emissieloos transport op te nemen. Vaak wordt transport via een aparte bestekspost afgerekend. Daar kunnen ritten met emissieloos transport in worden opgenomen.

 Als ritten apart worden gefactureerd, maak dan bij een RAW bestek of PvE een opdeling naar conventionele ritten en emissieloze ritten in de besteksposten. Dan is het aandeel gefactureerde emissieloze ritten eenvoudig te berekenen en te controleren.

Concurrentiegericht dialog

Als de techniek en de financiën erg ingewikkeld zijn, kan de aanbesteding als een zgn. concurrentiegericht dialog worden gehouden. Dat kan een tijdrovend en kostbaar proces zijn dat daarnaast strakke en professionele (externe) begeleiding vereist. Het grote voordeel is dat de opdrachtgever en opdrachtnemer al in een vroeg stadium met elkaar in gesprek komen en daardoor elkaars eisen, wensen en behoeften op elkaar kunnen afstemmen. Mogelijkheden over emissieloos transport kunnen

zodoende worden besproken en opgenomen in de uiteindelijke uitvraag.

In alle gevallen geldt dat de gemeentelijke inkopers, beheerders en contractmanagers veelal vertrouwd zijn met bepaalde methodieken en het advies is om daar niet veel van af te wijken. Er zijn mogelijkheden genoeg om met kleine wijzigingen in de bestaande methodieken een grote impact te hebben voor emissieloos transport.

Logistieke hub

Een speciaal geval is de logistieke hub. Een logistieke hub aan de rand van de gemeente is een uitstekend middel om emissieloos transport binnen de gemeente te vergemakkelijken: de emissieloze *last mile*.

Leveranciers leveren hun producten aan de hub. Bij de hub worden de verschillende producten gecombineerd tot ladingen en leveren deze aan haar afnemers. In plaats van het transport van leverancier tot aan de afnemer, wordt de keten onderbroken bij de hub.

Een hub is vooral geschikt voor goederen die relatief eenvoudig zijn over te slaan en te combineren. Denk aan de kleinere stukgoederen zoals kantoorartikelen en facilitaire producten en sommige bouwmaterialen in de fase van afbouw en onderhoud. Let op, extra kosten voor de afhandeling bij de hub zullen ergens in de keten moeten worden verdiend.

Er is een drietal modellen voor een logistieke hub:

1. Amsterdamse model. De gemeente (en haar partners) eist leveringen vanaf een specifieke hublocatie. De gemeente betaalt de kosten van de hub en van de ZE *last mile*. De

gemeente probeert de extra kosten in de contracten met haar leveranciers terug te verdienen.

2. Haagse model. De gemeente (en haar partners) eist leveringen vanaf een specifieke hublocatie. De gemeente hanteert een ingroeimodel waarbij bij aanvang de kosten van de hub en van de ZE *last mile* door de gemeente worden genomen. Bij elk nieuw contract met een leverancier zijn de kosten van de hub en van de ZE *last mile* voor rekening van de leverancier.
3. Bedrijfsmodel. De gemeente eist dat binnen de gemeentegrenzen - al dan niet via een hub - ZE geleverd wordt. De leveranciers moeten zelf afspraken maken met een hub en met vervoerders over het inrichten van de logistieke keten en de kosten ervan. De gemeente moet rekening houden met - in elk geval bij aanvang - hogere kosten voor de leveringen.

Voor gemeenten met een beoogde zone voor ZES is de wijze waarop leverancier en transporteur het transport organiseren niet van belang, als het maar ZE binnen de zone gebeurt. De gemeente kan in sommige gevallen het gebruik van een hub stimuleren door transport vanaf een hub apart in te kopen. De gemeente heeft dan niet een maar twee contracten: een contract met de leverancier en ook een met het transport vanaf de hub.

Marktpartijen zijn vaak uitstekend in staat om locaties te vinden voor een hub, vooral bij bestaande partijen die beschikking hebben over op- en overslag ruimte zoals verhuisbedrijven en lokale logistieke partijen. Zeker indien er relatief veel ruimte is aan de rand van de stad. Als ruimte schaars is, kan de gemeente een handje helpen door zelf ruimte ter beschikking te stellen. Let dan op dat de hub uiteraard buiten de evt. beoogde ZES zone ligt.

👁️ *Wijk niet te veel af van de bestaande en vertrouwde inkoopmethodieken. Het is meestal niet nodig een compleet andere methodiek te kiezen om toch emissieloos transport voor elkaar te krijgen. Aanpassingen zoals genoemd in deze gids zijn vaak voldoende.*

Aanbestedingsleidraad

In de aanbestedingsleidraad wordt een aantal zaken omtrent de aanbesteding vastgelegd, waaronder de aanbestedingsprocedure, de methodiek, het gunningscriterium (laagste prijs, beste prijs-kwaliteit verhouding), de eisen en wensen, uitsluitingsgronden en geschiktheidseisen.

Emissieloos transport kan bij voorkeur worden opgenomen in de eisen of, als een eis niet haalbaar is, in de wensen bij een beste prijs-kwaliteitverhouding.

Tevens kan expliciet worden genoemd dat vanaf 2025 een zone voor Zero Emissie Stadslogistiek actief is, om misverstanden te voorkomen en verwachtingen goed te managen.

Emissieloos transport eisen

Het meest eenvoudig en best controleerbaar is het om emissieloos transport te eisen: alle transport dat wordt uitgevoerd in het kader van de overeenkomst moet emissieloos zijn.

Twee varianten zijn er dan: 1. helemaal emissieloos van herkomst tot bestemming en 2. emissieloos binnen een geografisch afgebakend gebied, bv de zone voor ZES of de gemeentegrens.

Alle transportbewegingen in het kader van de overeenkomst dienen met emissieloze voertuigen te worden uitgevoerd.

Tekst 9 EIS: emissieloos transport van herkomst tot bestemming

Alle transportbewegingen in het kader van de overeenkomst dienen binnen de gemeentegrens van de gemeente Schoonstad met emissieloze voertuigen te worden uitgevoerd.

Tekst 8 EIS: emissieloos transport binnen de gemeentegrens

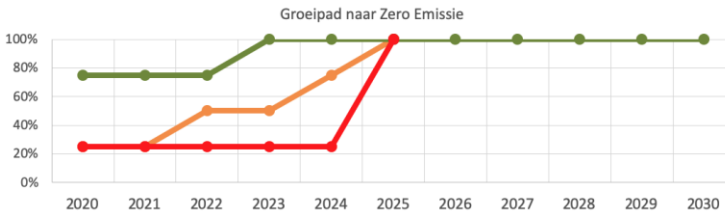
Emissieloos transport wensen en op termijn eisen

Als een overeenkomst een bepaalde periode bestrijkt en als 100% emissieloos transport bij aanvang van de overeenkomst geen optie is, kan het wel worden geëist op termijn of het ingroeiplan onderdeel uit laten maken van het gunningscriterium. Bedenk daarbij vooraf op welke wijze dit terug komt in het contractmanagement en op welke wijze de monitoring en handhaving is vastgelegd. En dat handhaving ook uitvoerbaar is en werkbaar voor de contractmanager.

Van de snelheid waarmee de aanbieder het aandeel emissieloos transport gaat uitvoeren, kan een gunningscriterium worden gemaakt. Dat kan worden gewaardeerd met een fictieve korting of met een bepaald aantal punten.

Uiterlijk aan het eind van de looptijd van de overeenkomst dienen alle transportbewegingen in het kader van de overeenkomst binnen de gemeentegrenzen van de gemeente Schoonstad met emissieloze voertuigen te worden uitgevoerd.

Tekst 10 EIS: emissieloos op termijn

Let hierbij op dat het aandeel – het percentage – concreet moet worden uitgedrukt.

👁️ *Als een percentage wordt genoemd voor het aandeel zero emissie, wees dan helder wat dit percentage inhoudt: het percentage van het aantal aantallen voertuigen, ritten, leveringen, volume, gewicht, kosten etc.*

Eis van een aanbieder dat het aandeel emissieloos transport steeds aantoonbaar hoger wordt gedurende de contractperiode, om te voorkomen dat een aanbieder een toegezegde belofte om aan het einde van de overeenkomst 100% emissieloos te vervoeren, uiteindelijk niet nakomt.

Ook is een methodiek nodig om dat aandeel te meten, bijvoorbeeld met steekproeven. In het geval van aparte bestekposten – zoals RAW – wordt emissieloos transport per volume-eenheid of rit gefactureerd en is het aandeel zichtbaar.

Deels emissieloos transport eisen

Als het onhaalbaar lijkt om gedurende de contractperiode tot 100% emissieloos transport te komen, kan ook een deel van het transport emissieloos worden geëist. Dit ontslaat de opdrachtnemer niet van de plicht om zich aan de wet te houden

701		TRANSPORT ZAND			
7012		Vanaf grondbank Schoonstad			
				
701210	200200	Zand vervoeren	m3	500,00	F
		Zand beschikbaar gesteld op de			
		grondbank Schoonstad.			
		Zand wordt geladen door opdrachtgever.			
		Hoeveelheidsbepaling door opdrachtgever.			
		2.....	Vervoeren naar de plaats van verwerking.			
		Enkele transportafstand: 10 km.			
		Transport met Euro-VI voertuig.			
				
701220	200200	Zand vervoeren	m3	500,00	F
		Zand beschikbaar gesteld op de			
		grondbank Schoonstad.			
		Zand wordt geladen door opdrachtgever.			
		Hoeveelheidsbepaling door opdrachtgever.			
		Vervoeren naar de plaats van verwerking.			
		Enkele transportafstand: 10 km.			
		Transport met emissieloos voertuig.			

Tekst 11 Deels (50%) emissieloos transport in een RAW bestek

en bijvoorbeeld vanaf 2025 het transport in de stad emissieloos uit te voeren.

Het is verstandig om de bewijslast voor het aandeel emissieloos transport bij de aanbieder neer te leggen; hij moet dit aantonen. Neem dit expliciet op in de inkoopprocedure en in de overeenkomst. Neemt niet weg dat altijd controle nodig is, bijvoorbeeld met steekproeven naar het type de voertuigen die het transport uitvoeren.

👁️ *Laat de aanbieder aangeven hoe hij de Zero Emissie bewijslast organiseert en hoe de gemeente dat kan toetsen.*

Emissieloos transport wensen

Groei-pad

Het aandeel emissieloos transport wordt beloond als geboden kwaliteit in een aanbesteding van een langdurig contract waarin

wordt gegund op de beste prijs-kwaliteit verhouding. In tegenstelling tot de vorige paragraaf kan dat ook worden gedaan zonder dat 100% wordt geëist op termijn.

Hoe sneller het aandeel emissieloos transport groeit, des te hoger dit wordt gewaardeerd. Hetzij door een fictieve korting dan wel door een aantal punten.

👁 *Gemeenten die vanaf 2025 een emissievrij zone hebben: Let op met de contractduur en de evt. beoogde verlenging daarvan (bv 4 + 1 + 1 jaar). Een opdrachtnemer zou rechten aan een gegunde opdracht kunnen claimen en willen volstaan met het aangeboden percentage emissieloze stadslogistiek na 2025. Neem dat expliciet op.*

👁 *Beloon in een gunning de inzet van emissieloze verwarming, koeling of Power Take Off.*

Plan van Aanpak als kwaliteit

Met een Plan van Aanpak kan de aanbieder worden uitgedaagd om zelf creatief te zijn hoe hij emissieloos transport aanbiedt. Dat Plan van Aanpak kan worden gebruikt als subgunningscriterium dat wordt gewaardeerd in de procedure met een fictieve korting of met een aantal punten.

Plan van Aanpak als knock out criterium

Ook kan het Plan van Aanpak worden gebruikt als onderbouwing van de aanbieding en daardoor feitelijk als selectie- of *knock out* criterium dienen. De aanbieder moet in een Plan van Aanpak voldoende aannemelijk maken hoe hij emissieloos transport gaat realiseren in het kader van de opdracht. Als hij dat volgens de beoordelaars niet of onvoldoende overtuigend doet, kan de aanbieding worden uitgesloten van de procedure.

👁 *Laat de aanbieder een paragraaf schrijven:*

- *Met welke voertuigen hij het emissieloze transport voor de opdracht gaat uitvoeren,*
- *welke laadinfrastructuur hij gaat gebruiken, en*
- *als hij een hub gebruikt: waar en hoe?*

Geachte mevrouw De Licht.

Op 5 december jl. heb ik u geïnformeerd over de voorgenomen gunning aan u in het kader van de Europees openbare aanbesteding van een opdracht voor het onderhoud van de openbare verlichting. Er zijn tot aan het einde van de bezwaartermijn geen bezwaren aan mij kenbaar gemaakt en daarom wordt de opdracht hierbij definitief aan u gegund.

Uw offerte en toezeggingen daarin maken onderdeel uit van onze overeenkomst. In het bijzonder wil ik u wijzen op uw aanbod om de helft van het aantal leveringen naar de locaties ten behoeve van de opdracht emissieloos uit te voeren.

Uw kosten voor de uitvoering van de opdracht worden verrekend volgens het door u bij inschrijving meegestuurde prijzenblad. Daarin kunt u het aantal emissieloze transporten zoals bedoeld in Deel 3 Bepaling 01 27 03 verrekenen onder bestekspost 701210.

Tenslotte wijs ik u erop dat de gemeente Schoonstad voornemens is om vanaf het jaar 2025 een zero emissie zone voor stadslogistiek te hebben ingesteld. Dat betekent dat vanaf 2025 alle goederenvervoer binnen deze zone dient te worden uitgevoerd met emissieloze voertuigen, ook het goederenvervoer dat nodig is voor uw werkzaamheden voor onze overeenkomst.

Wij zien uit naar een prettige samenwerking en wensen u succes bij het uitvoeren van de opdracht.

*Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders van Schoonstad,*

*ing. Mandaat
Beheerder Openbare Verlichting*

Tekst 12 Voorbeeld opdrachtbrief op basis van RAW bestek. RAW nummering is fictief

Beheer

Dag procedure, hallo contract

Als de inkoopprocedure voorbij is, is het contract tussen opdrachtgever en opdrachtnemer het bindende document. In dit contract moet dan ook alles zijn opgenomen wat in de procedure en in de aanbieding is geëist en aangeboden, ook over Zero Emissie Stadslogistiek. Eventueel gehonoreerde wensen moeten worden omgezet in eisen. Niet vergeten.

Werkbestek

Maar al te vaak wordt het bestek of het programma van eisen zoals dat in de uitvraag is opgenomen, niet aangepast en dus niet gebruikt als controledocument, terwijl de opdrachtnemer vaak wat extra's aanbiedt bovenop de eisen. Dat is bijna altijd het geval bij een opdracht op basis van de beste prijs-kwaliteit verhouding. De aanbieding van de opdrachtnemer is juridisch een onderdeel van de overeenkomst en daar kan de opdrachtgever rechten aan ontleen.

In het geval van een eenmalige inkoop volstaat het om die extra zaken in de opdrachtbrief te vermelden.

Voor een goede beheersbaarheid en maximaal rendement van een langdurig contract is het nodig de documenten, zoals het bestek of het PvE uit de procedure, samen met de aanbieding te combineren tot een werkbestek. Dat werkbestek is een belangrijke bouwsteen van het contract.

☞ *Maak een werkbestek van de uitvraag die is aangevuld met de offerte van de opdrachtnemer, inclusief toezeggingen over emissieloos transport.*

Monitoring

Afhankelijk van de branche, inzet van onderaannemers of logistieke dienstverleners is een vorm van monitoring nodig. Bijvoorbeeld op basis van data uit het *fleet management systeem* of *track & trace*. Conventionele steekproeven zijn natuurlijk ook een uitstekend instrument. Of aanvullend daarop.

Algemene tips

- 👁 *Verminder het aantal spoedbestellingen en het aantal bestelgemachtigden binnen een contract. Dat scheelt ritten en dus kosten.*
- 👁 *Let op het eigen bestelgedrag. Ga na hoe erg het zou zijn als goederen niet binnen 24 uur maar bijvoorbeeld binnen 48 uur of zelfs een keer per week worden geleverd. Of een verlichtingsarmatuur dat pas over een week hoeft te worden hersteld. Dan kan de opdrachtnemer ladingen beter combineren en dat scheelt ritten en kosten. Verwerk dat in het bestek of PvE.*
- 👁 *Wees terughoudend met ontheffingen voor conventioneel brandstoftransport waar emissieloos geëist is.*
- 👁 *Maak vooraf met de contractmanager een procedure wat te doen bij het niet-nakomen van de eisen op het gebied van ZES. Werkt een boete? Is ontbinding van het contract een optie?*
- 👁 *Laat de aanbieder aangeven hoe hij de Zero Emissie bewijslast van een hybride voertuig organiseert en hoe de contractmanager van de gemeente dat kan toetsen. Bijvoorbeeld door inzage te krijgen in voertuiggegevens.*
- 👁 *Laat de verantwoordelijkheid voor de energievoorziening van elektrische voertuigen en de beschikbaarheid van elektrische laadinfrastructuur expliciet bij de opdrachtnemer.*
- 👁 *Het is niet noodzakelijk om de aanbestedingskalender af te wachten om te beginnen. De huidige leveranciers zijn vaak bereid al eerder te starten om alvast ervaring op te doen op het moment dat de aanbesteding eruit gaat.*

Stappenplan

1. Regel mandaat
 - Als dat nog nodig is, breng ZE inkoop dan onder de aandacht van iemand met mandaat, zoals een directeur of wethouder. Onafhankelijk waar het initiatief start binnen een gemeente, het is van belang dat er een duidelijk mandaat bestaat om ZE inkoop in te zetten, zeker als de gemeente een ZES zone krijgt.
2. Zorg voor draagvlak
 - Zorg dat de partijen in de driehoek beleid – inkoop – beheer betrokken zijn. Dat deze mensen de kennis hebben van het mandaat en breng deze mensen indien nodig bij elkaar voor een startoverleg.
3. Zet een rapportagestructuur op
 - Zet een reguliere rapportage-structuur op voor degene die het mandaat heeft (wethouder / directeur).
4. Maak een *quick scan*
 - Maak een *quick scan* van de werken, leveringen en diensten die nu al in aanmerking komen voor emissieloos transport. Kijk naar aflopende contracten, categorieën met eenvoudig emissieloos te krijgen transport, mensen die enthousiast zijn voor emissieloos transport. Kijk eens goed in de aanbestedingskalender.
5. Toets de ZE haalbaarheid
 - Bepaal per contract – samen met de contractmanager of beheerder – hoe het transport binnen de gemeente wordt uitgevoerd. Schat in wat nodig is (geld, voorzieningen, contractomvang en -zekerheid) om het transport emissieloos te laten uitvoeren.
6. Wees kritisch op de eisen
 - Wees kritisch op de contracteisen. Welke responstijden zijn acceptabel voor minder transport? Hoe vaak mag

een bestelgemachtigde bestellen? Hoe snel moet volgens het contract worden geleverd?

7. *To hub or not to hub*
 - Overweeg of het een optie is om te eisen dat via een hub *zero emission last mile* wordt geleverd. Zo ja, maak een keuze of de gemeente daar aan wil bijdragen en op welke wijze (geld, zekerheden).
8. Overweeg een *buyers group*
 - Nodig andere bedrijven en instellingen binnen de gemeente uit om de inkoop eens te vergelijken. Waar zit overlap van leveranciers, dienstverleners en goederen? Kunnen we de inkoop combineren of gezamenlijk aanbesteden?
 - Leg het ZE beleid uit en vraag commitment op directioniveau voor het versnellen van ZE beleving via inkoopwensen en –wensen.
9. Stel een inkoopstrategie vast
 - Stel een inkoopstrategie vast met in elk geval:
 - Contracttermijn
 - Evt. *buyers group*
 - Aanbestedingsprocedure
 - ZES eisen
 - ZES gunningscriteria
10. Voer de inkoop / aanbesteding uit.
11. Zorg voor de overdracht van Inkoop naar Beheer
 - Maak een werkbesteding.
 - Verduidelijk de eisen, wensen en toezeggingen.
12. Voer Beheer en Contractmanagement
 - Monitor prestaties en KPI's, bijvoorbeeld door controles en steekproeven naar het aandeel ZE.

Colofon

Uitgave: april 2021.

Geschreven door

Laurens Tuinhout (ZE procurement)

Han van der Steen (Coriolis EPC)

in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Alles in deze gids mag worden verveelvoudigd en openbaar gemaakt, op elke manier.